

DISCREPANȚELE DINTRE HĂRȚILE DE LA TIRASPOL ȘI CHIȘINĂU – POTENȚIAL DE ESCALADARE A CONFLICTULUI NISTREAN

Aurelian LAVRIC

Catedra Relații Internaționale, FRIȘPA

One of the unsolved problems within the (Trans)Nistrian conflict regards the not established concrete border between the free Republic of Moldova and the Nistrian zone (both from the right and from the left banks of the Dniester river), controlled now by the Russian regular army and by an administration, formed by the Russian citizens, mostly who came from Russia. The missing clear agreed border constitutes a potential of escalation of the conflict, because villages which the Chisinau state administration considers as under the jurisdiction of the Moldova Government (Coșnița, Pîrîta, Doroțcaia, Pohrebea, Molovata Nouă, Cocieri, from the left bank of the Dniester river, and Copanca, Varnița and others from the right bank of the Dniester river) on the official maps published in Tiraspol are within the territory of so-called “Moldovan Nistrian Republic”. The article contains some proposals for solving this problem.

Pe data de 24 octombrie 2011 portalul de știri „Unimedia” a difuzat știrea intitulată „Situația în Zona de Securitate se agravează. CUC: Au fost instalate alte două posturi ilegale”, în care se relatează despre faptul că „Delegația moldovenească din Comisia Unificată de Control trage alarma în legătură cu ultimele evenimente din Zona de Securitate. Potrivit acesteia, situația s-a agravat în ultima perioadă. Structurile de forță transnistrene au instalat astăzi, 24 octombrie [2011], ilegal, două noi așa-numite «posturi de grăniceri-vamă-migraționale» în apropierea s. Pohrebea și a digului hidrocentralei de la Dubăsari. Acest lucru a avut loc fără acordul organelor de conducere ale operațiunii de pacificare și încălcând flagrant hotărârile CUC și prevederile Acordului de încetare a focului din 1992. Delegația moldovenească din cadrul Comisiei Unificate de Control își exprimă îngrijorarea față de agravarea din ultima perioadă a situației în Zona de Securitate și în special față de ultimele acțiuni întreprinse contrar adresării reprezentanților OSCE, Federației Ruse și Ucrainei în CUC, din 20 octombrie curent [2011], prin care mediatorii au adresat un apel către părți să se abțină de la orice acțiuni unilaterale, care pot conduce la deteriorarea situației în regiune. «Scopul evident al acestor acțiuni este tensionarea în continuare a situației în localitățile din Zona de Securitate, în special din raionul Dubăsari. Instalarea așa-numitelor posturi de control va complica și mai mult viața cotidiană a populației din regiune, reprezentând un impediment suplimentar în calea asigurării liberei circulații a cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului», se menționează într-o declarație a CUC. În acest sens, Delegația moldovenească din Comisia Unificată de Control declară că cere înlăturarea imediată și necondiționată a posturilor ilegal instalate și lichidarea obstacolelor existente în prezent în calea liberei circulații a oamenilor. Totodată, a fost solicitată implicarea urgentă a reprezentanților OSCE, Federației Ruse și Ucrainei în vederea revenirii la situația existentă anterior și organizării în regim de urgență a ședinței extraordinare a Comisiei Unificate de Control la fața locului” [1].

Acest caz a scos în evidență o problemă care, cu părere de rău, este trecută cu vederea de către autoritățile de la Chișinău. Ea constă în faptul că, în conformitate cu articolul 14 al Constituției de la Tiraspol, „În componența Republicii Moldovenești Nistrene intră: orașele – Bender (cu satele **Varnița** [subl. A.L.], Gâsca, Proteagailovca), Dubăsari, Râbnița, Tiraspol; **raioanele** [subl. A.L.] – Grigoriopol, **Dubăsari** [subl. A.L.], Camenca, **Slobozia** [subl. A.L.], Râbnița. Granițele și teritoriul Republicii Moldovenești Nistrene se determină prin lege” [2]. În articolul 5 se prevede: „**Pământul** [subl. A.L.], zăcămintele, apele, pădurile, spațiul aerian, de asemenea resursele naturale constituie obiectul proprietății exclusive a statului” [3]. De asemenea, în Preambul este fixat: „Noi, poporul multinațional al Republicii Moldovenești Nistrene, – uniți printr-un destin comun **pe pământul nostru** [subl. A.L.]; (...)” [4]. Din aceste citate rezultă faptul că administrația de la Tiraspol a inclus în cadrul teritoriului „RMN” satul Varnița, ai cărui locuitori s-au pronunțat mereu pentru apartenența lor la statul Republica Moldova (RM), fiind cetățeni ai RM. Dintr-o hartă editată, în 2006, de tipografia „Poligrafist” din Bender, în conformitate cu legile adoptate la Tiraspol și care exprimă poziția oficială a administrației de

la Tiraspol cu privire la teritoriul pe care îl administrează, aflăm pe cât se întind, în viziunea Tiraspolului, două raioane unde în 1992 s-au desfășurat lupte armate: raionul Dubăsari cuprinde, pe de o parte, satele Molovata Nouă, Roghi, Vasilievca și Cocieri (aflate la nord de Dubăsari și care se află sub jurisdicția Republicii Moldova), iar, pe de altă parte, satele Pârâta, Coșnița, Pohrebea și Doroțcaia (situat la sud de Dubăsari și care, de asemenea, se află sub jurisdicția Republicii Moldova); raionul Slobozia cuprinde satul Copanca de pe malul drept al Nistrului (care și el se află sub jurisdicția Republicii Moldova). După cum se știe, locuitorii tuturor acestor sate s-au pronunțat și au luptat pentru integritatea teritorială a Republicii Moldova. Nu știm, de altfel, care este opinia locuitorilor celorlalte sate basarabene incluse în raionul Slobozia în perioada sovietică și care, respectiv, au ajuns din inerție în autoproclamata RMN: Chițcani, Merenești, Cremenciug și Zahorna (ele se află efectiv sub jurisdicția administrației de la Tiraspol).

Dacă examinăm hărțile editate la Chișinău, putem constata o situație diametral opusă. Astfel, pe harta teritorial-administrativă a Republicii Moldova elaborată și întocmită pentru tipar de către Institutul de Geodezie, Prospecțiuni Tehnice și Cadastru „INGEOCAD”, sub egida Agenției Relații Funciare și Cadastru a RM (ediția a șasea, anul 2008) satele Molovata Nouă, Roghi, Vasilievca și Cocieri sunt reprezentate ca făcând parte din raionul Dubăsari al RM, satul Varnița cu întreg municipiul Bender, inclusiv cu satele Gâsca și Proteagailovca (controlate de administrația de la Tiraspol), sunt reprezentate în afara „Unității teritoriale din stânga Nistrului”, deci aflându-se sub jurisdicția Chișinăului, la fel ca și satele Chițcani, Merenești, Cremenciug și Zahorna, fără să mai stăruim asupra satului Copanca. Pe harta editată la Chișinău, spre deosebire de cea editată la Bender, este indicat că „limitele administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova sunt stabilite conform Legii nr.764 – XV din 27 decembrie 2001 (modificarea Legii prin Legea nr.37-XV din 14 februarie 2003 și prin Legea nr.124-XV din 18 martie 2003)”. Neconcordanțele dintre harta editată de Tiraspol și cea editată de Chișinău sunt evidente.

În conformitate cu *Acordul privind principiile reglementării pașnice a conflictului în regiunea nistreană a Republicii Moldova*, din 21 iulie 1992, semnat de președintele Federației Ruse, Boris Elțin, și de președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, se prevedea oprirea focului pe liniile de luptă ale celor două părți implicate în conflict (de altfel, în *Acord* nu sunt denumite părțile în conflict) și crearea unei zone de securitate, specificându-se în articolul 1, alineatul 2: „Coordonatele concrete ale zonei vor fi determinate de un protocol special al părților, care participă la executarea prezentului Acord”. Deși în *Acordul* din 1992 nu a fost stabilită granița între Republica Moldova eliberată de prezența armatei ruse și estul Moldovei, rămas în continuare sub controlul armatei ruse, care a participat în război împotriva RM, observatorii au dedus în mod tacit faptul că această graniță urma să corespundă liniilor de luptă, la momentul opririi focului. În acest sens, satele Coșnița, Pârâta, Doroțcaia, Pohrebea, Molovata Nouă, Cocieri, Varnița, Copanca, aflate în spatele liniei frontului din partea RM, nicidecum nu pot fi considerate părți ale autoproclamatei RMN. De altfel, același lucru poate fi spus și despre satele Corjova și Mahala din apropierea Dubăsarilor, care după încetarea focului au fost preluate sub controlul structurilor de forță ale autoproclamatei RMN. În 1991 Guvernul de la Chișinău a acordat statut de comună celor două sate, care anterior au fost declarate parte a orașului Dubăsari. Administrația de la Tiraspol le consideră în continuare cartiere ale orașului Dubăsari. La 14.08.1992 a fost semnată Dispoziția nr.6 intitulată *Dispoziție temporară privind principiile de bază ale activității organelor de menținere a ordinii de drept în zonele cu regim de securitate sporit ale regiunii nistrene a Republicii Moldova*. Această *Dispoziție*, într-o oarecare măsură, a constituit acel protocol care așa și nu a fost elaborat și semnat cu privire la „coordonatele concrete ale zonei” – implicit cu privire la granița „concretă” dintre zona rămasă sub controlul Tiraspolului și teritoriul liber al Republicii Moldova. În conformitate cu această *Dispoziție*, în satele Molovata Nouă, Cocieri, Coșnița (Pohrebea intră în comuna Coșnița) și Pârâta urma să activeze Poliția moldovenească; în orașul Dubăsari și în satele Garmațcoe, Țăbuleuca, Goian, Doibani și Dzerjinskoe urma să activeze Miliția regimului de la Tiraspol. Astfel, indirect, granița în sectorul din stânga Nistrului, dintre teritoriul liber al Republicii Moldova și zona rămasă sub ocupație rusă este granița dintre localitățile unde activează Poliția și cele unde activează Miliția. Un caz deosebit este cel al satului Doroțcaia. Pe 19.11.2011, Ion Leahu, reprezentant al Republicii Moldova în cadrul Comisiei Unificate de Control, mi-a comunicat în cadrul unui interviu că în Doroțcaia activează Poliția, dar în același timp, de două ori pe săptămână, în localitate vin doi milițieni de la Dubăsari, care în clădirea Primăriei recepționează plângeri de la locuitorii satului. Acest lucru se întâmplă deoarece din perioada sovietică în satul Doroțcaia s-a păstrat „Sovietul sătesc”, subordonat Tiraspolului, în frunte cu un președinte care promovează interesele administrației de la Tiraspol, cu

toate că niciodată din perioada conflictului până în prezent în Doroțcaia nu s-au mai desfășurat alegeri noi în „Sovietul sătesc”. Într-o oarecare măsură, situația din Doroțcaia este comparabilă cu cea din satul Corjova, pe care autoritățile regimului nerecunoscut îl consideră parte a orașului Dubăsari, dar tolerează o primărie și un consiliu sătesc subordonate autorităților de la Chișinău: aici însă Poliția moldovenească nu poate activa (deși activează un primar ales și un consiliu sătesc ales, în conformitate cu legislația Republicii Moldova). În ceea ce privește sectorul din dreapta Nistrului, Ion Leahu mi-a comunicat că în prezent administrația orașului Bender a inițiat amenajarea unei gunoiști între satele Gâsca și Fârlădeni. Conform hărții moldovenești, ambele sate fac parte din raionul Căușeni. În fapt, satul Gâsca nu se află însă sub jurisdicția Guvernului de la Chișinău. Deși primarul satului Fârlădeni a declarat că terenul pe care urmează să fie amenajată gunoiștea nu este în raza satului său, ci în cea a satului Gâsca, președintele raionului Căușeni se opune amenajării respectivei gunoiști, deoarece, formal, ambele sate fac parte din acest raion și pentru a iniția o asemenea construcție este nevoie de acordul autorităților raionului.

Deoarece aceste aspecte, cu privire la inadvertențele („inadvertență”: „nepotrivire, neconcordanță” [5], *notă A.L.*) din hărțile editate la Chișinău și la Tiraspol, nu sunt examinate nici în cadrul ședințelor Comisiei Unificate de Control, nici în cadrul negocierilor în formatul informal (de consultații) 5+2, aceste discrepanțe reprezintă un potențial de escaladare a conflictului din zona nistreană a RM. Pentru cetățenii RM, care își cunosc teritoriul țării după hărțile editate la Chișinău, poate părea straniu de ce administrația de la Tiraspol și-a permis să instaleze posturi vamale, de grăniceri și ale serviciului migrație pe șoseaua Dubăsari – Râbnița, între satul Doroțcaia și terenurile agricole ale locuitorilor satului. Răspunsul e simplu: pentru că administrația de la Tiraspol consideră nu numai terenurile agricole respective, aflate la est de șoseaua respectivă, ci și satele Coșnița, Pârâta, Doroțcaia, Pohrebea, Molovata Nouă, Cocieri (aflate sub jurisdicția Chișinăului), ca făcând parte din „RMN”. Autoritățile de la Tiraspol le consideră ca aflându-se sub „ocupația vremelnică” a Republicii Moldova, după cum în perioada 1924-1940 structurile administrației din stânga Nistrului, ale Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM), considerau teritoriul Basarabiei ca aflându-se sub ocupația vremelnică a României, dar făcând parte din RASSM (1924-1940).

Există totuși o deosebire: în prezent la podul peste Nistru din localitatea Vadul lui Vodă, care face legătura cu localitățile de pe malul stâng aflate sub jurisdicția Chișinăului, pe malul drept se află un post al forțelor de pacificare (care au un comandament rusesc, deși în cadrul lor participă nu doar soldați ai Rusiei, ci și ai Republicii Moldova și ai „RMN”). Pe data de 1 ianuarie 2012 la acel post de lângă pod „un militar din contingentul rus al forțelor de menținere a păcii a tras într-un cetățean al Republicii Moldova, care nu a răspuns la cererea de a se opri lângă un punct de control în zona de securitate din Transnistria [de fapt, nu este vorba de nici un fel de Transnistrie, ci de localitatea Vadul lui Vodă de pe malul drept al Nistrului, din Basarabia, localitate aflată sub jurisdicția RM, *notă A.L.*]. (...) Tânărul în vârstă de 18 ani, Vadim Pisari, trecea prin punctul de control pentru a alimenta mașina la o benzinărie din apropiere. Acesta a refuzat să se supună avertizărilor și a fost împușcat mortal. Acesta nu a răspuns la cererea de a se opri în repetate rânduri și a ignorat semnul «trecearea fără oprire interzisă». Pacificatorul rus l-a împușcat” [6]. Tânărul a decedat la spital în aceeași zi. Dincolo de detaliile cu privire nerespectarea de către cetățeanul Vadim Pisari din satul Pârâta a unui semn de circulație, crima în cauză a scos în evidență faptul că postul de pacificatori de la Vadul lui Vodă, aflat sub comanda Federației Ruse, certifică indirect existența graniței pe Nistru între Republica Moldova liberă și zona rusească de ocupație din estul țării. După respectiva crimă, în urma mai multor proteste ale localnicilor, barajele metalice și blocurile de beton au fost scoase din sectorul de lângă pod [7]. Totuși, administrația de la Tiraspol a încercat să impună din nou obstacole pe calea de acces spre malul stâng al Nistrului. Pe 13 aprilie 2012 autoritățile de la Tiraspol (sic!) au încercat instalarea unei bariere pe șosea în zona podului – pe teritoriul considerat la Chișinău ca aflându-se sub jurisdicția RM. „Mai multe instituții media au scris despre tensiuni pe podul de la Vadul lui Vodă. Localnicii satelor din preajmă s-ar fi împotrivit încercării transnistrenilor de a instala o barieră de interdicție pe podul de la Vadul lui Vodă și au distrus-o. Partea moldovenească susține că în dimineața zilei de 12 aprilie [2012] un grup de pacificatori transnistreni au instalat o barieră fără acordul CUC și fără a anunța Comandamentul Militar Unificat al Forțelor de Menținere a Păcii. Ordinul a venit de la comandantul pacificatorilor transnistreni [sic!]. Delegația moldovenească în Comisia Unificată de Control spune că «la scurt timp, cu participarea locuitorilor din satele învecinate, situația a fost restabilită în poziția care a fost până la incident», fără a concretiza în ce a constat «participarea» localnicilor. Delegația RM în CUC consideră acest gest drept o ignorare a înțelegerilor de a se abține de la orice acțiuni unilaterale, care

pot conduce la destabilizarea situației în regiune. Potrivit sursei, ieri [13.04.2012], în cadrul ședinței CUC, la insistența delegației moldovenești, în scopul ameliorării situației, s-a decis că la postul nr. 9 [de la podul din Vadul lui Vodă] se vor deplasa observatori militari. La polul opus, așa-zisul minister de externe al nerecunoscutei republici nistrene se arată îngrijorat și consideră provocatoare acțiunile unui grup de civili, susținuți de militari moldoveni, care, fără acordul CUC, în ziua de 12 aprilie au distrus barierele instalate și au demontat indicatoarele rutiere. «Aceste acțiuni vin să încalce înțelegerile anterioare, să destabilizeze situația în zonă și să sporească tensiunile între Republica Moldova și Transnistria», se spune în comunicatul Tiraspolului. La rândul său, Delegația Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control regretă informația difuzată într-un mod eronat de partea transnistreană cu privire la incident” [8]. Acest incident a demonstrat că, în ciuda tolerării jurisdicției moldovenești asupra satelor din stânga Nistrului, autoritățile de la Tiraspol consideră teritoriul acelor sate ca fiind al lor. Mai mult: și-au permis să instaleze o barieră de interdicție chiar pe malul drept al Nistrului, în Basarabia, în localitatea Vadul lui Vodă, care nu are nici o legătură cu teritoriul pe care ei îl consideră al „RMN” și/sau al „Transnistriei”.

În condițiile în care în zona nistreană exercită puterea o administrație din care fac parte persoane originare din Rusia (nici un localnic moldovean nu face parte din „guvernul” de la Tiraspol), se află trupe ale armatei regulate ruse, limba rusă este utilizată exclusiv în actele administrației (cu toate că limbile moldovenească și ucraineană au, formal, de asemenea statutul de limbi de stat), în spațiul public și în învățământul superior (cu excepția Catedrei de Limbă Moldovenească de la Universitatea de Stat din Tiraspol, la fel ca și în nordul Bucovinei – la Universitatea din Cernăuți, unde studiile se fac în limba ucraineană, cu excepția Catedrei de Limbă Română, unde însă jumătate de cursuri sunt ținute tot în ucraineană), stârnește nedumerire faptul că respectiva „republică” se mai numește „moldovenească”. De ce atunci nu se numește „Republica Rusă Nistreană”? Se știe că ea se află, cu excepția orașului Bender și a celor șase sate de pe malul drept al Nistrului, din partea basarabeană (Gâsca, Proteahailovca, Chițcani, Merenești, Cremenciug și Zahorna) – pe care le controlează – pe teritoriul care în perioada țaristă era numit „Novorossia” (din stânga Nistrului). Nu cumva „Republica Moldovenească Nistreană” actuală se numește „moldovenească” pentru că autoritățile de la Tiraspol visează, la fel ca predecesoarele lor din RASSM, să acapareze și restul teritoriului moldovenesc – Republica Moldova liberă?

Importanța discrepanțelor dintre hărțile tipărite de Tiraspol și de Chișinău depășește însă cadrul strict al raporturilor directe dintre Chișinău și Tiraspol. Experți din întreaga lume, atunci când analizează conflictul din zona nistreană a RM și atunci când încearcă să găsească o soluție conflictului, pornesc pe o pistă greșită din cauza a două elemente care induc în eroare persoanele neavizate cu privire la situația din teren. Primul element este cel al denumirii scurte a „Republicii Moldovenești Nistrene”, sau al traducerii denumirii de „Pridnestrovie”. Din păcate, atât în mass-media din Chișinău, cât și din întreaga lume s-a impus echivalentul „Transnistria” pentru rusescul „Pridnestrovie”. În perioada 12-23 septembrie 2011 am participat la o școală de vară cu genericul „Pown or player? Frozen conflicts in the former Soviet Union”, la Yalta (Crimeea, Ucraina). Unul dintre profesorii care au vorbit despre conflictele din fosta URSS a fost Stefan Wolff, profesor de Securitate internațională la Universitatea Birmingham (Anglia, Regatul Unit) [9]. În comunicarea sa dedicată conflictului din zona nistreană a RM, Wolff a expus mai multe viziuni, inclusiv pe a sa, cu privire la soluționarea conflictului, folosindu-se de o hartă pe care granița din interiorul RM între teritoriul aflat sub jurisdicția Chișinăului și teritoriul aflat sub jurisdicția administrației de la Tiraspol și a armatei ruse se află pe Nistru (este harta de care se folosește și Misiunea OSCE din RM). El a propus un statut special pentru „Transnistria” – tot teritoriul din stânga Nistrului – și un alt statut, deosebit de cel al „Transnistriei”, pentru orașul Bender. L-am întrebat dacă dânsul cunoaște faptul că deși satele Coșnița, Pârâta, Doroțcaia, Pohrebea, Molovata Nouă, Cocieri se află în Transnistria (pe malul stâng al Nistrului), sunt totuși sub jurisdicția Chișinăului. „Locuitorii din aceste sate și-au apărut cu arma în mână libertatea, de ce îi plasați în cadrul RMN fără să îi întrebați dacă acceptă aceasta?”, l-am întrebat. El s-a arătat nedumerit de detaliile pe care i le-am furnizat. Mi-a răspuns: „Dar conducerea dv. folosește denumirea de *Transnistria*, inclusiv în actele legislative”. Stefan Wolff are dreptate: Legea Parlamentului Republicii Moldova nr.173-XVI din 22.07.2005 a fost intitulată „Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria)” [10]. Deoarece Guvernul de la Chișinău a denumit teritoriul necontrolat de el „Transnistria”, Stefan Wolff a înțeles că autoritățile moldovene consideră întreg teritoriul din stânga Nistrului ca aflându-se sub jurisdicția administrației de la Tiraspol. De aceea, pe el, probabil, nu l-ar fi uimit faptul că autoritățile tiraspolene au

instalat posturi de grăniceri, vameși și ale serviciului migrație pe șoseaua Tiraspol-Râbnîța; el mai degrabă ar fi uimit să constate că aceste posturi nu sunt pe Nistru, din moment ce Parlamentul RM adoptă legi din care rezultă că întreg teritoriul din stânga Nistrului – „Transnistria” – este o zonă necontrolată de Chișinău și căreia Legislativul dorește să-i acorde un statut special.

Pe data de 15 noiembrie 2011, la sediul Misiunii OSCE din Chișinău, fostul șef al Misiunii, diplomatul american William Hill, actualmente angajat al Departamentului de Stat al SUA și al National War College din Washington, a vorbit despre lecțiile de pe urma conflictului din Moldova. El și-a intitulat prelegerea „Lecții din conflictul moldo-transnistrean”, prezentând hărți ale Republicii Moldovei în care granița – dintre Republica Moldova liberă și teritoriul necontrolat de Guvernul de la Chișinău – trece pe Nistru. În secvența de întrebări-răspunsuri, de după prelegere, i-am spus domnului Hill că, în opinia mea, detaliile sunt importante și l-am întrebat de ce hărțile ce reprezintă zona de conflict, pe care le-a prezentat, sunt inexacte, în condițiile în care chiar în respectiva prelegere el a spus că RM controlează o parte a teritoriului din stânga Nistrului, iar administrația de la Tiraspol controlează o parte a teritoriului de pe malul drept al Nistrului. L-am mai întrebat de ce și-a intitulat prelegerea, pe care a ținut-o în limba engleză, „Lessons from the Moldova – Transnistria Conflict”, din moment ce autoritățile de la Tiraspol nu folosesc denumirea „Transnistria” cu referire la teritoriul pe care în controlează și administrează? Cu părere de rău, nu am primit răspunsuri clare nici la prima, nici la a doua întrebare. De altfel, nici nu aveam cum să primesc. Aceste întrebări, care l-au stânenit vizibil, erau retorice. Cum să folosească diplomatul american, cu referire la conflict, alte denumiri decât cele folosite de Guvernul de la Chișinău? Iar dacă autoritățile moldovene folosesc această denumire cu referire la zona necontrolată de ele din estul RM, de ce ar trebui să-și facă probleme un diplomat american atunci când o repetă?

Consider că a sosit timpul să aibă loc o clarificare a denumirii utilizate cu referire la conflictul din estul RM și cu referire la zona estică a RM. Întâi de toate, ar fi bine să se înțeleagă că în 1992 a avut loc un război ruso-moldovenesc, respectiv există un conflict ruso-moldovenesc înghețat. Deci, este incorect să se vorbească despre un conflict „între Moldova și Transnistria”, așa cum afirmă Stefan Wolff și William Hill. Rusia a fost recunoscută ca fiind parte implicată în conflict printr-o decizie a CEDO din 2004 în Dosarul Ilașcu. La 15 noiembrie 2011 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat din nou Rusia, pronunțând o decizie prin care a obligat statul respectiv să plătească noi despăgubiri, în valoare totală de 160 mii de Euro: câte 60 000 de Euro, în calitate de prejudicii, foștilor deținuți ai regimului de la Tiraspol, Andrei Ivanțoc și Tudor Popa și, respectiv, câte 20 000 de Euro rudelor acestora. Rusia a fost obligată să plătească pentru detenția ilegală în care au rămas Andrei Ivanțoc și Tudor Popa până în 2007. Asta deși CEDO încă în 2004 a obligat statele respondente (Federația Rusă și Republica Moldova) să asigure eliberarea imediată a acestora. Curtea a constatat că Federația Rusă nu a îndeplinit hotărârea CEDO din 8 iulie 2004, care prevedea eliberarea imediată a lui Andrei Ivanțoc și Tudor Popa. În știrea „Unimedia” din 15 noiembrie 2011, intitulată „Dosar de 160 mii Euro! Rusia condamnată din nou la CEDO pe cazul Ilașcu!”, se mai menționează: „Andrei Ivanțoc și Tudor Popa au fost arestați de către «autoritățile neconstituționale ale Republicii Moldovenești Nistrene» pentru preținse acte «teroriste» în cadrul conflictului armat din 1991-1992. Cererea către CEDO a fost înaintată în 2005, când Andrei Ivanțoc era deținut în Tiraspol, iar Tudor Popa – în Hlinaia. Ei au fost eliberați abia în iunie 2007. CEDO a constatat că reclamanții au fost supuși relelor tratamente și torturii și detenția acestora a fost arbitrară, violând articolele Convenției Europene cu privire la Drepturile și Libertățile Fundamentale. În această cauză s-a examinat și legalitatea detenției, precum și condițiile în care reclamanții au fost deținuți după 8 iulie 2004. La fel s-au examinat și plângerile cu privire la restricțiile de a avea întrevederi și contacte cu membrii familiilor acestora. **Curtea a decis că cei doi deținuți cad sub jurisdicția Federației Ruse** (*subl. A.L.*) și că Rusia este obligată să achite reclamanților câte 60 000 de Euro și 20 000 de Euro rudelor celor doi, cu titlu de compensare a prejudiciului moral și material, plus 5240 de Euro, total, drept compensare a costurilor și cheltuielilor în proces. Deși dosarul este împotriva Rusiei și Republicii Moldova, CEDO a stabilit că Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile pozitive de asigurare a drepturilor reclamanților prin prisma Convenției, începând cu iulie 2004, și a luat în considerare obiecția Guvernului RM cu privire la lipsa controlului efectiv asupra teritoriului Transnistriei” [11].

Guvernul de la Chișinău nu controlează o zonă a teritoriului său estic. Această zonă cuprinde cea mai mare parte a teritoriului din stânga Nistrului (fără satele Coșnița, Pârâta, Doroțcaia, Pohrebea, Molovata Nouă, Cocieri) – parte a provinciei istorice Transnistria, care vizează teritoriul dintre fluviile Bugul de Sud și Nistru, și o parte din teritoriul cislustrean – Basarabia (orașul Bender și satele Gâsca, Proteagailovca, Chițcani, Merenești,

Cuciurgan și cătunul Zahorna) – teritoriul dintre fluviile Nistru și Prut. Această zonă a rămas în continuare sub controlul armatei ruse și este administrată de structuri ale Federației Ruse – în care activează cetățeni ruși, sosiți pe acest teritoriu din Federația Rusă. Republica Moldova controlează de facto o parte mică a teritoriului său transnistrean – din stânga Nistrului (șase sate) și cea mai mare parte a teritoriului cismistean, adică al Basarabiei (fără Bender și șase sate). Prezintă interes faptul că atunci când administrația de la Tiraspol traduce în „limba moldovenească” denumirea „Pridnestrovie”, utilizează cuvântul „Nistrenia” (propunerea a aparținut istoricului Vladislav Iachim Grosul, istoric originar din Republica Moldova, dar care activează la Moscova [12]), care este mai potrivit, deoarece prin utilizarea acestuia se evită confuziile pe care le-am semnalat la profesorul din Regatul Unit (Stefan Wolff) și la diplomatul american (William Hill). În fond, toponimul „Nistrenia” este în spiritul limbii române, el fiind alcătuit, la fel ca și în cazul denumirii unei alte provincii românești – Oltenia, pornindu-se de la denumirea unui râu. Așa, după cum toponimul Oltenia este în legătură cu râul Olt, iar cei care locuiesc acolo se numesc olteni, „Nistrenia” ar fi denumirea unei zone legate de râul Nistru, ai cărei locuitori pot fi numiți „nistreni”, inclusiv pornind de la denumirea „Republica Moldovenească Nistreană”. Paralela olteni – Oltenia/ „nistreni” – „Nistrenia” confirmă existența unor reguli comune ale limbii române: atât la Craiova, cât și la Tiraspol. Din acest punct de vedere, pare chiar că toponimul „Transnistria”, care s-a impus în perioada celui de-al doilea război mondial, cu referire la teritoriul dintre Bugul de Sud și Nistru, este oarecum neconform spiritului limbii române. Or, pornind de la toponimul „Transnistria”, populația care locuiește în regiune ar trebui să fie denumită „transnistrieni” / „transnistrian”. Cu toate acestea, cei din stânga Nistrului sunt numiți „transnistreni” / „transnistrean”. Tot așa cum nu folosim forma „oltieni” / „oltian”, ci „olteni” / „oltean”.

Un alt aspect ce stârnește încă anumite neclarități este cel cu privire la formatul negocierilor 5+2. Pe data de 28 martie 2011 Hubert Duhot, Attaché /Project Manager la Operations Section, din cadrul Delogației UE la Chișinău, mi-a spus într-un interviu că nu există un format formal 5+2, deoarece un format formal este cel în care părțile în conflict s-au recunoscut una pe alta. În cazul conflictului din estul Republicii Moldova, Chișinăul nu recunoaște formațiunea „statală” nistreană. „Chișinăul nu recunoaște scrutinul [peзидентial] care urmează să aibă loc în decembrie curent [2011] în Transnistria, nu recunoaște candidații înscriși pe listele de alegeri și evident nu poate sprijini unul sau altul dintre acești candidați” [13], a declarat vicepremierul pentru Reintegrare, Eugen Carpov, în cadrul unui interviu pentru Radio Europa Liberă, citat de portalul de știri „Unimedia”. „Chișinăul nu este interesat să sprijine nicio candidatură, atât timp cât noi nu recunoaștem nici autoritățile de la Tiraspol, nici regimul de la Tiraspol și nici alegerile propriu-zise, care vor fi organizate” [14], – a declarat Carpov în cadrul unui alt interviu pentru Europa Liberă. Astfel, paradoxal, poate fi vorba de negocieri *oficiale*, dar totuși într-un format *informal* 5+2. Chiar dacă delegația moldovenească la consultările în formatul 5+2 a recunoscut statutul de egalitate al părților în cadrul negocierilor (la runda de consultări/negocieri din 18.04.2012 de la Viena [15]), atâta timp cât Chișinăul nu recunoaște formațiunea statală nistreană și ținând cont de faptul că CEDO a recunoscut că, pe teritoriul estic al Republicii Moldova, Federația Rusă își exercită jurisdicția, un format formal ar fi cel în care Republica Moldova și Federația Rusă vor fi părțile implicate în conflict. Ținând cont de faptul că dintre multiplele acorduri semnate din 1992 până în prezent se respectă doar cel din 21 iulie 1992, semnat de președintele Federației Ruse (Boris Elțin) și de președintele Republicii Moldova (Mircea Snegur), consider că doar prin acorduri semnate de autoritățile de la Moscova și de la Chișinău se poate ajunge la o soluționare a conflictului din zona nistreană a RM, inclusiv la o reglementare a aspectelor ce țin de lipsa unui consens în ceea ce privește granița teritorial-administrativă din interiorul RM, între formațiunea teritorial-administrativă din est și restul raioanelor moldovenești.

Referințe:

1. Situația în Zona de Securitate se agravează. CUC: Au fost instalate alte două posturi ilegale, 24.10.2012, <http://unimedia.md/?mod=news&id=40385>, accesat: 30.04.2012.
2. Конституция Приднестровской Молдавской Республики. - Тирасполь: Лискрис, 2010, с.6.
3. Ibidem, p.4.
4. Ibidem, p.3.
5. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. - București: Editura Academiei, 1984, p.420.
6. Un pacificator rus a împușcat mortal un tânăr azi dimineață, 1.01.2012, <http://unimedia.md/?mod=news&id=42892>, accesat: 30.04.2012.

7. Blocurile de beton de la Vadul lui Vodă vor fi scoase, iar numărul militarilor redus, 4.01.2012, <http://unimedia.md/?mod=news&id=42965> , accesat: 30.04.2012.
8. Chișinăul și Tiraspolul vin cu explicații contradictorii referitor la incidentul de ieri de la Vadul lui Vodă, 13.04.2012, <http://unimedia.md/?mod=news&id=46532>, accesat: 30.04.2012.
9. <http://www.stefanwolff.com/projects/official-documents-and-proposals>, accesat: 30.04.2012.
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.101-103/478 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=313004>, accesat: 30.04.2012.
11. Dosar de 160 mii Euro! Rusia condamnată din nou la CEDO pe cazul Ilașcu!, 15.11.2011, <http://unimedia.md/?mod=news&id=41210>, accesat: 30.04.2012.
12. Mi-a confirmat într-un interviu pe 2.04.2012.
13. Guvernul de la Chișinău nu reacționează la politica „controversată” a lui Smirnov, 16.10.2011, <http://unimedia.md/?mod=news&id=40120>, accesat: 30.04.2012.
14. Carпов: Chișinăul nu va susține niciun candidat la alegerile prezidențiale din rmn, 7.09.2011, <http://unimedia.md/?mod=news&id=38678>, accesat: 30.04.2012.
15. Tiraspolul pe picior de egalitate în negocieri. Carпов: Din punct de vedere juridic, totul rămâne neschimbat, 18.04.2012, <http://unimedia.md/?mod=news&id=46710> , accesat: 30.04.2012.

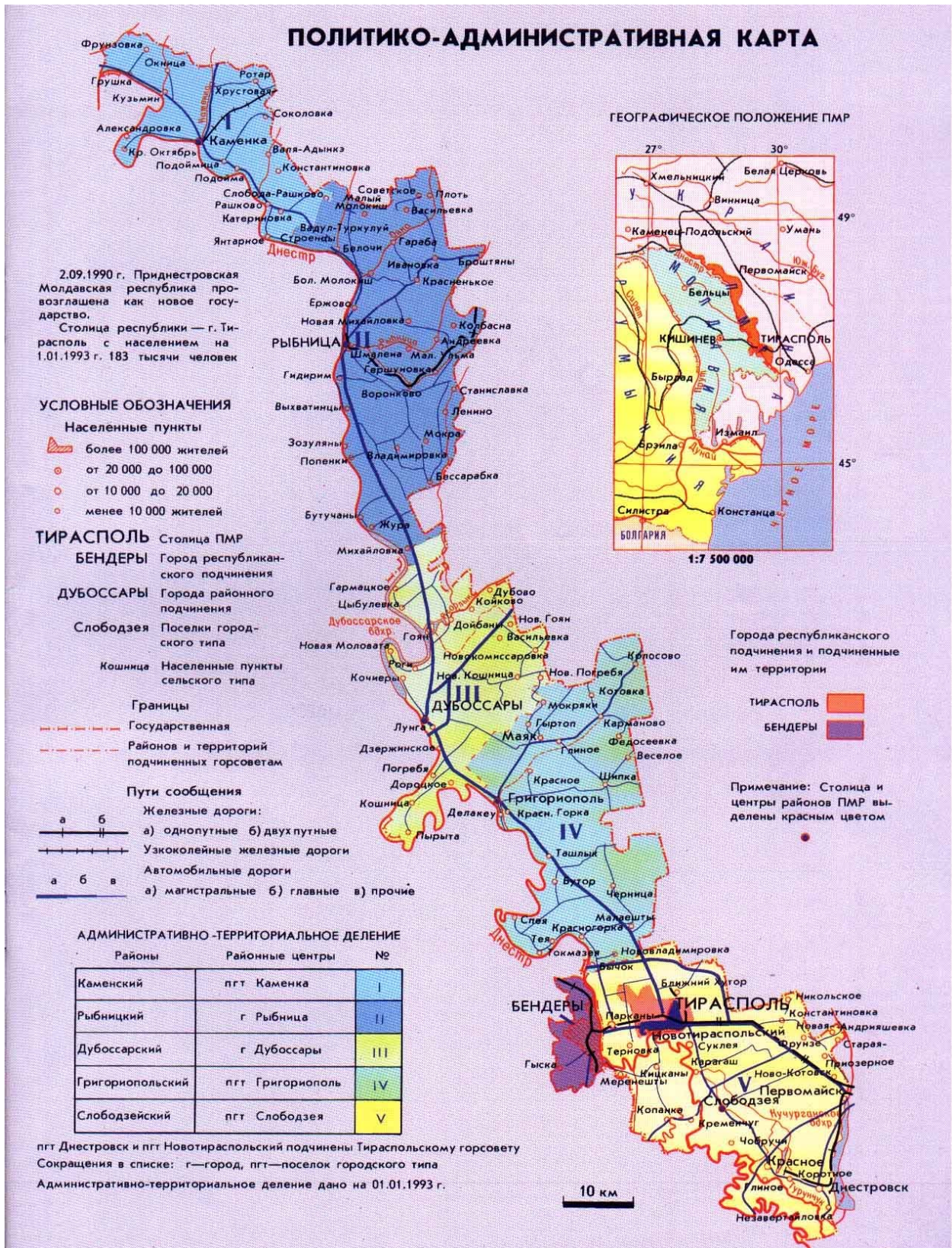
Anexe

Harta utilizată de dr. William Hill la Conferința din 15 noiembrie 2011, desfășurată la sediul Misiunii OSCE din Chișinău, în care granița dintre zona estică, aflată în afara jurisdicției Guvernului de la Chișinău, trece pe albia râului Nistru, iar satele din stânga Nistrului – Molovata Nouă, Cocieri, Coșnița, Pârâta, Pohrebea, Doroțcaia nu fac parte din teritoriul controlat de Guvernul de la Chișinău.

Harta editată la Chișinău.

Harta editată de administrația de la Tiraspol.

Prezentat la 01.06.2012